

Aspekter ved norsk budsjettpolitikk

Professor Øystein Thøgersen

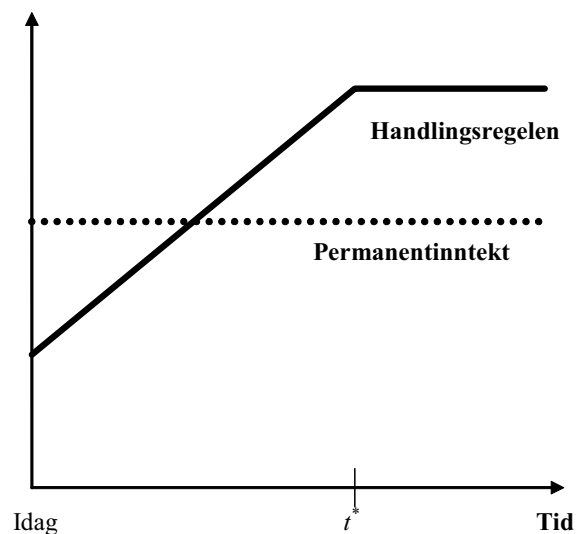
Norges Handelshøyskole

Statsbudsjettseminaret

08.10.2007

Handlingsregelen - prinsippskisse

Disponering målt i forventede
absolutte kroner (realverdi)

Disponering av petroleumsinntekter, handlingsregelen vs. en
permanentinntektsstrategi. t^* : Siste periode med petroleumsutvinning.

- "SPU", inngang 2008: 2094 mrd.
- Statlig petroleumsformue "i bakken": 3520 mrd
- Statens netto kontantstrøm fra petro.sektoren: 302 mrd.
- Beløp til disponering i 2008
 - Permanentinntektsmodellen: 225 mrd.
 - Handlingsregelen: 83.8 mrd.
 - Budsjettforslag: 76.8 mrd

Optimal budsjettpolitikk (i)

Optimal budsjettpolitikk - hva sier teorien?

Bakgrunn i forskning fra Barro (1979) og van der Ploeg (2007)

La Ω_t være samlet offentlig formue i periode t , τ_t brutto skatterate, G_t offentlige utgifter og Y_t total produksjon (BNP). Anta at effektivitetstapet ved offentlig beskatning stiger overproporsjonalt med skatteraten og at utgiftsstrømmen er eksogen.

Optimal budsjettpolitisk strategi utledes av å finne skattebanen som minimerer samlede effektivitetstap ved beskatning.

Optimal budsjettpolitikk (ii)

Løsning er karakterisert av:

* Skatteratene bør ligge fast over tid ("tax smoothing"), $\tau_t = \tau^*$

* Optimal formuesutvikling er gitt ved: $\Delta\Omega_t = \tau(Y_t - Y_t^{trend}) - (G_t - \bar{G}_t)$

* Implikasjoner:

i) Anta $G_t < \bar{G}_t$ nå, men $G_t > \bar{G}_t$ i fremtiden (eksempelvis p.g.a. aldring). Da skal offentlig sektor akkumulere formue, $\Delta\Omega_t > 0$.

ii) Anta $Y_t > Y_t^{trend}$ nå (høykonjunktur). Også konsistent med $\Delta\Omega_t > 0$.

Optimal budsjettpolitikk (iii)

* Tilleggshensyn: Usikkerhet i skattebasen impliserer et eget forsiktighetsmotivert argument for å unngå brå hopp i fremtidig skattenivå.

i) $\tau_t > \tau^*$ nå, men $E(\tau_t) < \tau^*$ i fremtiden.

ii) Et tredje forhold som er konsistent med $\Delta\Omega_t > 0$.

Handlingsregelen er - et stykke på vei - konsistent med prinsippene for optimal budsjettpolitikk.

Optimal budsjettpolitikk vs. virkeligheten

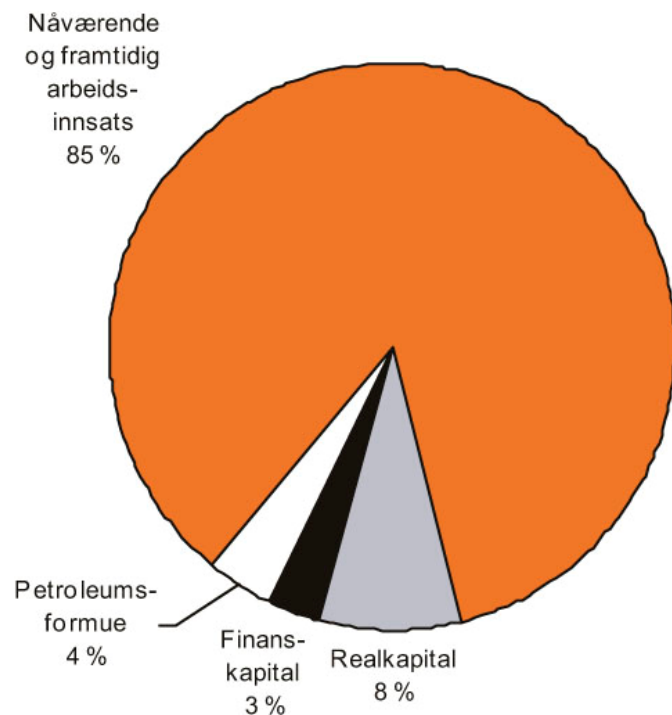
- I de fleste land klarer ikke det politiske systemet å levere – ikke stramme nok budsjetter.
 - Forklaringer basert på politikere – og velgeres - mulige kortsiktighet, irrasjonalitet eller strategiske vurderinger.
 - Politisk ustabilitet og sterk polarisering er sannsynligvis ofte kilder til svak budsjettdisiplin.
- Norge er unntagelsen – så langt
 - Få andre økonomier kan vise til noe lignende, og spesielt ikke andre ressursøkonomier.
 - Liten polarisering i den økonomiske politikken mulig forklaringsfaktor.

Kritiske år

- Imponerende finanspolitisk disiplin vurdert ut i fra sammenligninger med andre land
- Men, langsiktige beregninger indikerer fortsatt et langsiktig innstrammingsbehov.
 - Vil dette bli tilbørlig hensyntatt de nærmeste årene – når demografien gir oss et høyst midlertidig pusterom i veksten i aldersrelaterte offentlige utgifter?
 - Memo: Er sittende politikere klar over hvor utrolig begunstiget norsk økonomi er akkurat nå overfor eksogent gitte rammebetingelser? (demografi, "Kina"->oljepris)
- Vil politikken bli endret i mer eller mindre vekstorientert retning de nærmeste årene? Hva er prisen for politiske symboler?
 - Arbeidstilbud, særlig fokus på reformbehov i trygdesystemet
 - Produktivitet
 - Næringspolitikk
 - Entreprenørskap

Arbeidstilbud – bedre incentiver er viktig

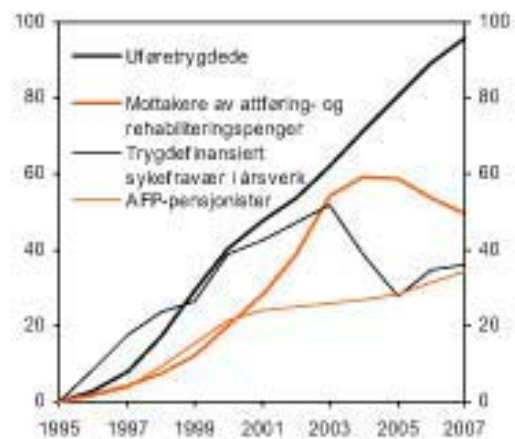
Nasjonalformue pr. innbygger

- Arbeidskraften – vår viktigste ressurs....
- Hvordan unngå at dette blir en floskel?
 - Tilstrekkelige incentiver til i) tilstrekkelig volum på arbeidsstyrken og ii) tilstrekkelig kvalitet på arbeidsstyrken (produktivitet).
- Lite, men riktig skritt: Reduksjon i pensjonsavkortningen til 67-åringer som jobber.
- Kritisk skritt som gjenstår: Dagens AFP må reformeres for å unngå at pensjonsreformen kollapser.

Utvikling i ulike trygdeordninger

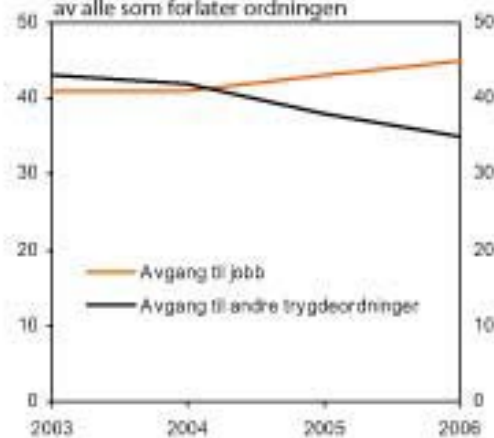
A. Økning i antall personer i yrkesaktiv alder på trygdeordninger siden 1995. 1 000 personer

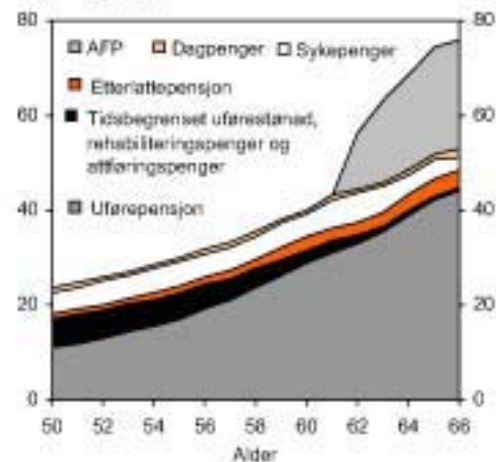
B. Samlet sykefravær i prosent av avtalte dagsverk

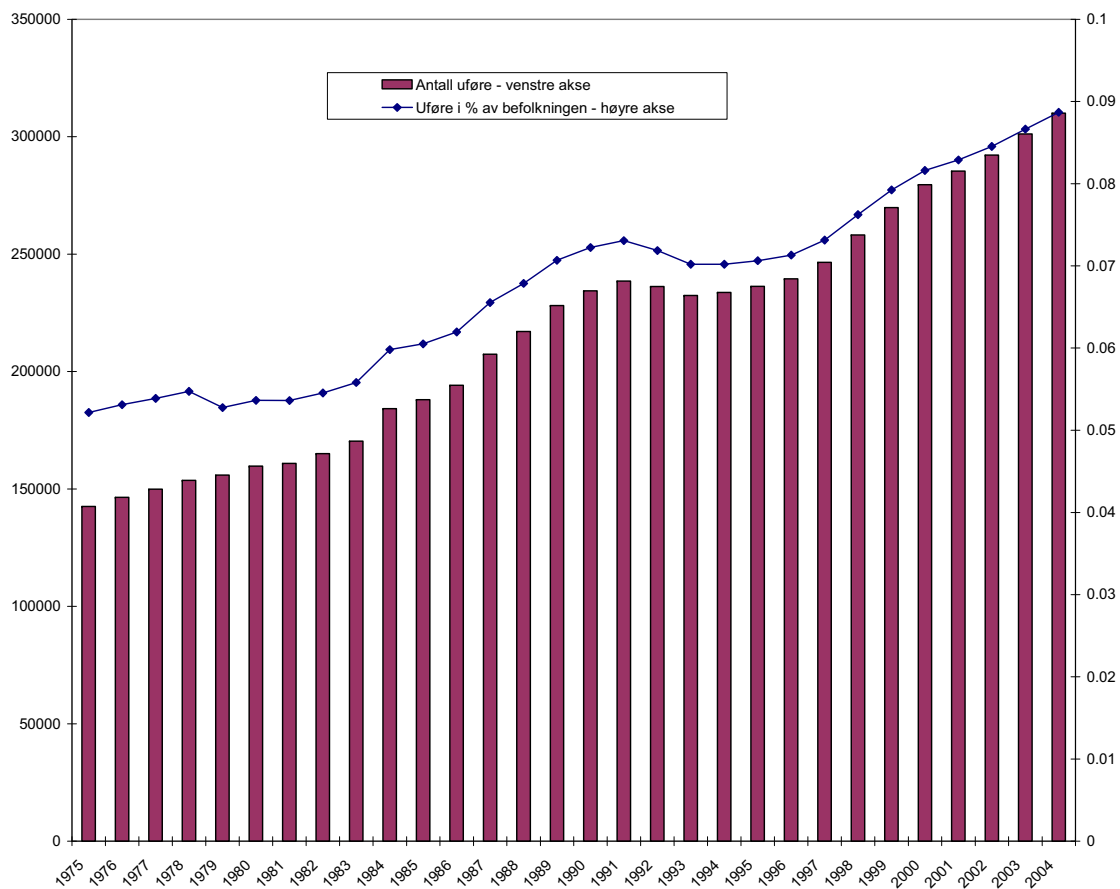
C. Registrerte yrkeshemmede. Avgang til jobb og andre trygdeordninger. I prosent av alle som forlater ordningen

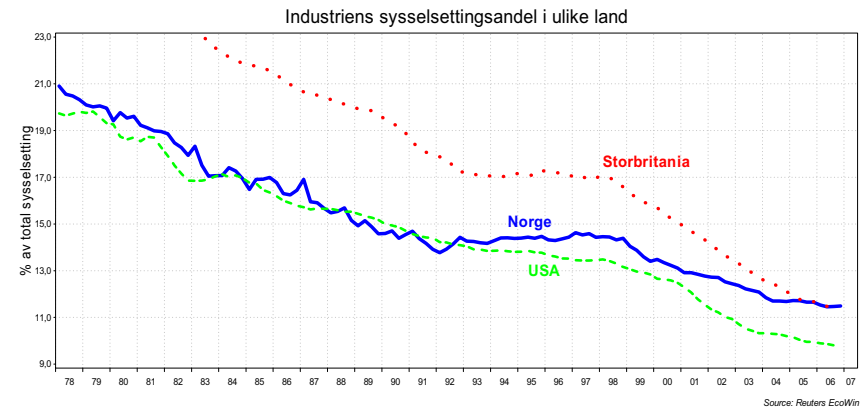
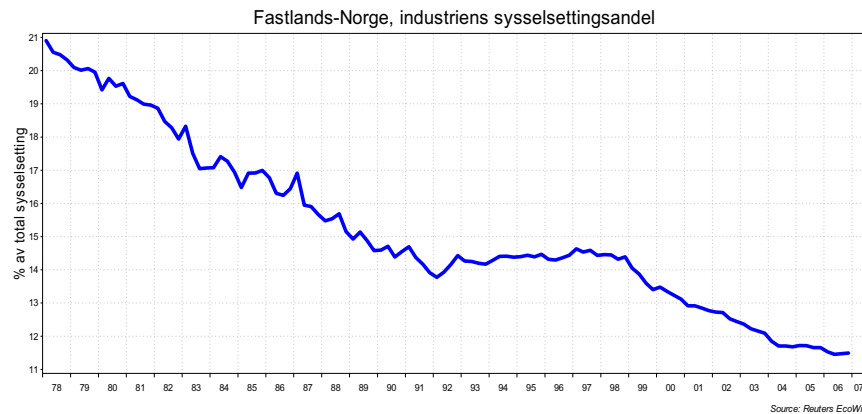
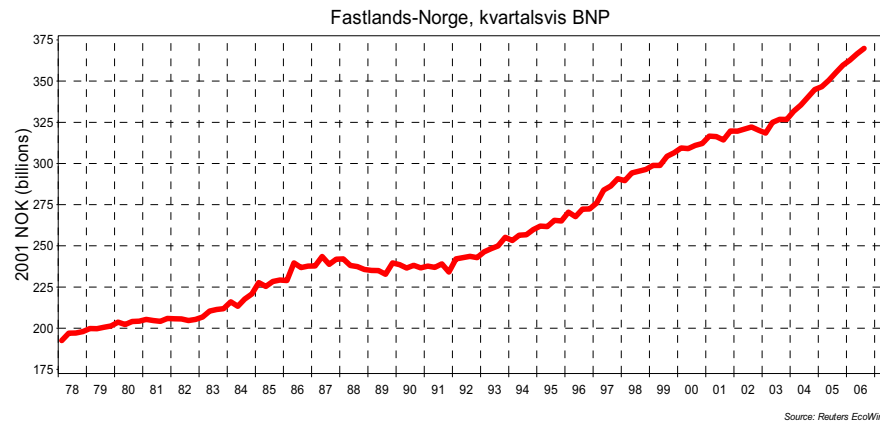
D. Andel av befolkningen på ulike alderstrinn på trygd og AFP. 2006. Prosent

Epidemisk uførhet?

Videreføres tilstrekkelig næringsdynamikk?

Fare for overaktivistisk næringspolitikk?

- Perspektiv 1: Næringspolitikere på leting etter muligheter for å utøve aktivisme
- Perspektiv 2: Overaktivistisk næringspolitikk bør unngåes, jfr. Assar Lindbecks "How much politics can the economy take?"
- Faresignaler:
 - Næringspolitikken er i mindre grad opptatt av "kjedelige" problemstillinger som bedriftenes generelle rammebetingelser - og stabilitet i disse
 - ... men i større grad opptatt av å ta over beslutningsansvar fra bedriftsledelse, styre etc. m.h.t. forhold som allokering av investeringer, lokaliseringsvalg etc.
 - Konservering og sementering av utvalgte bedrifter/næringer

Medianvelgeren i "offentlig sfære" – problem?

